

**КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОЛЕДЖ**

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-методичної та навчальної роботи

О.Б. Жильцов

9 вересня 2015 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНЕ ПРАВО

(назва спеціальної дисципліни)

галузь знань 0304 Право

(код і назва напрямку підготовки)

спеціальність 5.03040101 Правознавство

(код і назва спеціальності)

Київ – 2015 рік

Робоча програма з дисципліни «Аграрне право» для студентів галузі знань 0304 Право, спеціальності 5.03040101 Правознавство, «25» серпня 2015 року - 15 с.

Розробники: Власенко Н.М., викладач циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства

Протокол від «25» серпня 2015 року № 1

Голова циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства

«25» серпня 2015 року _____ (Бурдіна Н.К.)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом, структура типова

Заступник директора з навчальної роботи _____ (Дем'яненко С.І.)

Заступник директора з навчально-методичної роботи _____ (Гейхман З.Л.)

Схвалено методичною радою Університетського коледжу

Протокол від «31» серпня 2015 року № 1

«31» серпня 2015 року № 1 Голова _____ (Братко М.В.)

1. Опис навчальної дисципліни

Курс:	Напряму, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів, відповідних ECTS: 1,5</p> <p>Змістові модулі: 2</p> <p>Загальний обсяг дисципліни (години): 54 години</p> <p>Тижневих годин: 3 години</p>	<p>Шифр та назва напрямку <i>0304 "Право"</i></p> <p>Шифр та назва спеціальності <i>5.03040101 Правознавство</i></p> <p>Освітньо-кваліфікаційний рівень <i>"молодший спеціаліст"</i></p>	<p>Нормативна</p> <p>Рік підготовки: 4 Семестр: VIII</p> <p>Аудиторні заняття: 30 <i>годин, з них:</i></p> <p>Лекції (теоретична підготовка): <i>12 год.</i> Семінарські заняття: 10 <i>год.</i> Самостійна робота: 24 год. Індивідуальна робота 6 год. Модульна контрольна робота: 2 год. Вид контролю: залік</p>

2. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Аграрне право» включає питання про поняття, предмет, метод і систему аграрного права, його принципи, суб'єкти та об'єкти аграрних правовідносин, право членства громадян у сільськогосподарських підприємствах кооперативного типу, право власності сільськогосподарських підприємств, правовий режим майна державних (комунальних) сільськогосподарських підприємств, управління ними, правове регулювання організації, оплати та дисципліни праці в сільськогосподарських підприємствах тощо.

У процесі вивчення курсу студенти повинні засвоїти основні категорії аграрного права, зміст аграрно-правових інститутів, закономірності їх розвитку, навчитися тлумачити норми аграрного законодавства та правильно застосовувати їх у розв'язанні конкретних практичних питань, набути досвіду аналітичної роботи.

Метою вивчення дисципліни «Аграрне право» є ознайомити студентів з основоположними засадами аграрного права та аграрного законодавства, навчити застосовувати здобуті теоретичні знання в практичній роботі, а також аналізувати ситуації з аграрно-правових питань, що виникають у реальному житті і правильно їх вирішувати.

Основні завдання вивчення дисципліни «Аграрне право» полягають у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності відповідно до програми: засвоїти основні категорії та інститути аграрного права, вміти розкрити їх зміст; засвоїти основні положення нормативно-правових актів, що регулюють аграрно-правові відносини; показати обізнаність з основними проблемами розвитку аграрного права та законодавства; розробити на підставі визначення юридичних властивостей пропозиції щодо удосконалення чинної нормативно-правової бази на основі виявлених ознак її недосконалості за результатами вивчення та аналізу ефективності чинних нормативно-правових документів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні оволодіти такими **компетенціями**:

- знати, вміти пояснювати юридичну природу сучасного аграрного права України, його систему та структуру, а також зміст аграрних правовідносин;
- знати особливості джерел аграрного права України в умовах адаптації законодавства до права ЄС та вимог СОТ;
- знати та вміти пояснювати роль, місце, функції і повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування у регулюванні аграрних правовідносин;
- були готовими визначати та розкривати особливості правового регулювання зовнішніх та внутрішніх аграрних правовідносин.

3. Програма навчальної дисципліни.

МОДУЛЬ I. Загальні засади аграрного права.

Лекція 1. Основоположні засади аграрного права. (2 год.)

Поняття аграрного права та його особливості як галузі права. Функції і місце аграрного права у системі права України. Предмет аграрного права. Принципи аграрного права. Методи правового регулювання аграрних відносин. Визначення аграрного права. Завдання і система науки аграрного права. Система аграрного права як навчальної дисципліни. Поняття і класифікація джерел аграрного права. Загальні та спеціальні законодавчі акти. Суб'єкти аграрного права.

Основні поняття теми: аграрне право, методи аграрного права, система аграрного права, джерела аграрного права.

Лекція 2. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств (2 год.)

Поняття сільськогосподарського кооперативу. Види сільськогосподарських кооперативів. Кооперативні об'єднання та підприємства. Членство в сільськогосподарському кооперативі (порядок прийняття та припинення).

Поняття фермерського господарства. Створення фермерського господарства. Склад земель фермерського господарства. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств.

Поняття особистого селянського господарства. Облік особистих селянських господарств. Майно, яке використовується для ведення особистого селянського господарства. Земельні ділянки особистого селянського господарства. Права та обов'язки членів особистого селянського господарства.

Основні поняття теми: сільськогосподарського кооперативу, фермерського господарства, особистого селянського господарства.

Семінар 1. Основоположні засади аграрного права. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистого селянського господарства. (2 год.)

Модуль II. Окремі галузі АПК.

Лекція 3. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві (2 год.)

Види використання природних ресурсів у сільському господарстві. Додержання екологічних вимог при використанні природних ресурсів у сільському господарстві.

Види використання земельних ресурсів у сільському господарстві. Права та обов'язки сільськогосподарських землекористувачів.

Правове регулювання лісокористування у сільському господарстві. Правове регулювання використання водних ресурсів у сільському господарстві. Надрокористування у сільському господарстві.

Основні поняття теми: природні ресурси, екологічні вимоги, земельні ресурси, землекористувачі, лісокористування, водні ресурси, надрокористування.

Семінар 2. Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві. (2 год.)

Лекція 4. Правове регулювання аграрного ринку (2 год.)

Поняття аграрного ринку та засади його дерегуляції. Аграрний фонд та його функції. Державне регулювання цін окремих видів сільськогосподарської продукції.

Аграрна біржа. Ринок зерна та його інфраструктура. Суб'єкти ринку зерна. Державне регулювання ринку зерна. Правові засади зберігання зерна. Державне регулювання виробництва і реалізації цукру. Правові засади організації діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Основні напрями діяльності оптових ринків сільськогосподарської продукції.

Основні поняття теми: аграрний ринок, дерегуляція, Аграрний фонд, ціна, Аграрна біржа, ринок зерна, цукор, оптовий ринок.

Семінар 3. Правове регулювання аграрного ринку (2 год.)

Лекція 5. Правове регулювання тваринництва (2 год.)

Поняття племінної справи та її законодавче регулювання. Ліцензування, сертифікація та реєстрація господарської діяльності у племінній справі у тваринництві.

Поняття бджільництва та його законодавче регулювання. Видача ветеринарно-санітарних паспортів, племінних свідоцтв (сертифікатів) і реєстрація пасік.

Рибне господарство: поняття та законодавче регулювання. Спеціальне використання риби, інших водних живих ресурсів та вимоги до продуктів лову.

Ветеринарна медицина: поняття та законодавче регулювання. Цілі ветеринарно-санітарних заходів. Ліцензування ветеринарної практики. Державне регулювання використання ГМО в сільському господарстві.

Основні поняття теми: племінна справа, ліцензування, сертифікація, тваринництво, бджільництво, ветеринарно-санітарні паспорти, племінне свідоцтво, рибне господарство, продукти лову, ГМО, ветеринарна медицина.

Семінар 4. Правове регулювання тваринництва. (2 год.)

Лекція 6. Правове регулювання рослинництва. (2 год.)

Об'єкти і суб'єкти права інтелектуальної власності сорти рослин. Установи у сфері охорони прав на сорти рослин. Особисте немайнове право авторства на сорт рослин. Майнові права інтелектуальної власності на сорт рослин.

Об'єкти та суб'єкти насінництва та розсадництва. Право на виробництво та використання насіння і садивного матеріалу. Права та обов'язки виробників насіння і садивного матеріалу. Захист рослин: поняття та законодавче регулювання. Основні вимоги щодо захисту рослин. Права підприємств, установ, організацій та громадян у сфері захисту рослин.

Основні поняття теми: сорти рослин, насінництво, розсадництво, насіння, садивний матеріал, рослини, захист рослин.

Семінар 5. Правове регулювання рослинництва. (2 год.)

Навчально-методична картка дисципліни «Аграрне право»

Разом: 54 год., лекції – 12 год., семінарські заняття – 10 год., індивідуальна робота – 6 год., самостійна робота – 24 год., підсумковий контроль – 2 год.

Модуль	Модуль І.			Модуль ІІ.						
Назва модуля	Загальні засади екологічного права.			Особлива частина екологічного права.						
Дата				3		4		5		6
Лекції	1	2								
Теми лекцій	Основоположні засади аграрного права.	Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств.		Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.		Правове регулювання аграрного ринку.		Правове регулювання тваринництва.		Правове регулювання рослинництва.
Теми семінарських занять			Основоположні засади аграрного права. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств.		Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.		Правове регулювання аграрного ринку.		Правове регулювання тваринництва.	Правове регулювання рослинництва.
Самостійна робота студентів	Табл. 6.1.			Табл. 6.1.						
Поточний контроль				Модульна контрольна робота						
Підсумковий контроль	залік									

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/ п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семинарських	Самостійна робота	Підсумковий контроль	Індивідуальні заняття
Модуль I. Загальні засади аграрного права.								
1.	Основоположні засади аграрного права.	6	2	2		4		
2.	Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств.	12	4	2	2	6		2
Всього:		18	6	4	2	12		2
Модуль II. Окремі галузі АПК								
3.	Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.	8	4	2	2	4		2
4.	Правове регулювання аграрного ринку.	8	4	2	2	4		
5.	Правове регулювання тваринництва.	10	4	2	2	4		2
6.	Правове регулювання рослинництва.	10	6	2	2	2	2	
Всього:		36	18	8	8	14	2	4
Разом:		54	24	12	10	24	2	6

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основоположні засади аграрного права. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств.	2
2	Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.	2
3	Правове регулювання аграрного ринку.	2
4	Правове регулювання тваринництва.	2
5	Правове регулювання рослинництва.	2
Разом:		10 год

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Основоположні засади аграрного права.	4	5
2	Правовий статус сільськогосподарських кооперативів, фермерських господарств та особистих селянських господарств.	6	5
3	Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві.	4	5
4	Правове регулювання аграрного ринку.	4	5
5	Правове регулювання тваринництва.	4	5
6	Правове регулювання рослинництва.	2	5
Разом:		24 год.	30 балів

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

V. *Словесні*: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

VI. *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Аграрне право» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1, табл. 8.2.

Таблиця 8.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи
1. Відвідування лекцій	1
2. Відвідування семінарів (практичних)	1
3. Виконання завдання для самостійної роботи	5
4. Робота на семінарському занятті (доповідь, виступ, повідомлення, участь в дискусії)	10
5. Індивідуальне дослідне завдання (ІНДЗ)	30
6. Опрацювання фахових джерел	10
7. Написання реферату	15
8. Виконання модульної контрольної роботи	30
9. Виконання тестового контролю (експрес-контролю)	10
10. Творча робота, есе	20

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповідь, повідомлення, дискусія.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, звіт, реферат, есе.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (добре)
C	75-81	
D	69-74	
E	60-68	3 (задовільно)
FX	35-59	2 (незадовільно) з можливістю повторного складання
		2 (незадовільно) з можливістю повторного прослуховування
F	1-34	2 (незадовільно) з можливістю повторного прослуховування

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

<p>Незадовільно. Студент відтворює менше половини навчального матеріалу навчального матеріалу, здатний відтворити його відповідно до тексту підручника або пояснень викладача; за допомогою викладача виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен усно відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, відсутні сформовані уміння та навички; виконує 30% від загальної кількості тестів.</p>
<p>Задовільно. Студент знає більше половини навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал, здатний з помилками й неточностями дати визначення понять та сформулювати правило; здатен відтворити навчальний матеріал з помилками та неточностями, має стійкі навички роботи з текстом підручника, може самостійно оволодіти більшою частиною заданого матеріалу, формулює поняття, наводить приклади, знає основні дати; висловлене судження одним-двома аргументами, виконує 55-65% від загальної кількості тестів</p>
<p>Добре. Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, здатен з допомогою викладача скласти план реферату, виконати його та правильно оформити; самостійно користується додатковими джерелами; частково контролює власні навчальні дії; правильно використовує термінологію; складає прості таблиці та схеми; виконує 75-80% від загальної кількості тестів.</p>
<p>Відмінно. Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та</p>

протириччя процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; використовує додаткові джерела та матеріали; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності; вирішує творчі завдання; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; виконує 95-100% від загальної кількості тестів.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу студента на семінарських, виконання самостійної роботи, індивідуальну роботу, модульну контрольну роботу.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження та есе, які виконує студент за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

РОЗРАХУНОК БАЛІВ ДЛЯ ЗАЛІКУ

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	обов'язкова кількість виконаних завдань за курс	максимальна кількість балів за всі види роботи
1. Відвідування лекцій	1	6	6
2. Відвідування семінарів (практичних)	1	5	5
3. Виконання завдання для самостійної роботи	5	6	30
4. Робота на семінарському занятті (доповідь, виступ, повідомлення, участь в дискусії)	10	3	30
5. Індивідуальне дослідне завдання (ІНДЗ)	30	1	30
6. Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25
Всього	72	22	126
Коефіцієнт	1,26		

10. Методичне забезпечення

1. робоча навчальна програма;
 2. навчальні посібники;
 3. опорні конспекти лекцій;
 4. збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

Очікувані результати:

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Аграрне право» студент:

- розкриває та пояснює основний зміст аграрного законодавства України;
- називає та характеризує, визначає зміст та структуру джерел аграрного права;
- пояснює основні поняття аграрного права: аграрні правовідносини, фермерське господарство, сільськогосподарський кооператив, Аграрна біржа, Аграрний фонд, особисте селянське господарство;
- відмежовує порушення аграрного законодавства від інших видів правопорушень;
- кваліфікує правопорушення в аграрній сфері та визначає вид відповідальності за дані правопорушення;
- знає та характеризує види основних правовстановлюючих документів, які необхідні для створення сільськогосподарського кооперативу, фермерського господарства та особистого селянського господарства;
- надає первинну юридичну консультацію щодо можливості застосування норм аграрного законодавства;

11. Рекомендована література.

Законодавчі акти:

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.;
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР.– 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
4. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
5. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р.// Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
6. Земельний кодекс України від 25.10.2001, редакція від 11.08.2013 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 3-4, ст.27;
7. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 17.10.1990 р.

- №400-XII, редакція від 10.06.2012 // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1990, № 45, ст.602;
8. Закон України «Про колективне сільськогосподарське підприємство» 14.02.1992 р. №2114-XII , редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 20, ст.272;
 9. Закон України «Про споживчу кооперацію» від 10.04.1992 р. №2265-XII , редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР) 1992, № 30, ст.414;
 - 10.Закон України «Про особливості приватизації майна в агропромисловому комплексі» від 10.07.1996 р. №290/96-ВР , редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 41, ст. 188;
 - 11.Закон України «Про сільськогосподарську кооперацію» від 17.07.1997 р. №469/97-ВР, редакція від 19.01.2013 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, № 39, ст.261;
 - 12.Закон України «Про оренду землі» від 06.10.1998 р. №161-XIV, редакція від 11.08.2013 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1998, № 46-47, ст.280;
 - 13.Закон України «Про охорону земель» від 19.06.2003 р. №962-IV, редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.349;
 - 14.Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» від 19.06.2003 р. №963-IV , редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 39, ст.350;
 - 15.Закон України «Про особисте селянське господарство» від 15.05.2003 р. №742-IV, редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 29, ст.232;
 - 16.Закон України «Про фермерське господарство» від 15.06.2003 р. №973-IV , редакція від 09.12.2012 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 45, ст.363.

Базова:

1. Мірошніченко А. М. Земельне право України: Підручник. - 2-ге видання, допов. і перероб. -К.: Алерга; ЦУП, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу. <http://www.amm.org.ua/cotents/contents>
2. Аграрне право України: підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк [та ін.]; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. - К.: Юрінком Інтер, 2010. - 608 с. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://hallbooks.net/basket_p_1_p_21.html
3. Аграрне право України: Навч.посібник/ Я.З.Гаєцька-Колотило, Н.В. Ільків (Львівський держ.ун-т внутрішніх справ). – 2008. –184 с.
4. Земельне право України: Підручник / За ред. О.О. Погрібного та І.І. Каракаша. - Вид. 2, перероб. і доп. - К.: Істина, 2009. - 600с.

Додаткова:

5. Зеліско А. Правовий статус фермерських господарств як юридичних осіб приватного права //Право України. – 2013. - № 5. – ст. 143
6. Кулинич П. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення як об'єкти правового обігу //Право України. – 2010. - № 5. – ст. 115

7. Фелів О. Столярська О. Цільове призначення землі та відповідальність за його порушення// Підприємництво, господарство і право. – 2012. - № 1. – ст.3.
8. Гайворонський В. М., Жушман В.П. Аграрне право України: Навчальний посібник / Харків: Право, 2003.- 237 с.
9. Нормативно-правові акти землекористування: довідник Уклад. Бодюк А.В., Ковальчук М.К., Петриченко . О.О. - К.: Академвидав, - 2007, - 345 с.
10. Бусуйок Д.В. Система правових норм державного управління земельним фондом в Україні// Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 40. — С. 390-396.
11. Головка Л.О. Порівняльний аналіз процесів приватизації в Україні, Словаччині та Чехії // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 40. — С. 44-49.
12. Литвинець В.М. Встановлення та зміна меж сільських населених пунктів як підстава набуття права власності територіальної громади села на землю// Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 39. — С. 466-472.
13. Настечко К.О. "Неоформлені права" на земельні ділянки в Україні // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 41. — С. 473-479.
14. Проценко Т.П. Правові питання залучення додаткових коштів сільськогосподарськими кооперативами з метою використання їх в інноваційних цілях // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 41. — С. 456-462.
15. Розновська С.Б. Співвідношення норм цивільного і земельного законодавства України у регулюванні відносин з приводу використання земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 41. — С. 479-484.
16. Тарасюк В.М. Правова природа земельного аукціону// Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. — 2008. — Вип. 39. — С. 472-477.
17. Барабаш Н.П. Розвиток правового регулювання земельних відносин, пов'язаних із користуванням надрами.// Форум права. – 2009. - № 2. – ст.30.
18. Бусуйок Д. Види органів державного управління земельним фондом// Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 5. – ст.92-95.
19. Ковальчук Тетяна, Коваленко Тетяна, Мірошніченко Анатолій. Проблеми ефективності правового забезпечення приватизації земель в Україні//Юридична Україна. – 2009. - № 2. – ст.63
20. Комарницький В.М. Щодо питання про право спеціального та загального землекористування//Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. - № 1. – ст. 27
21. Нестечко К. особливості оформлення прав на земельні ділянки незалежно від їх цільового призначення// Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 4. – ст.165.

22. Павленко Э.Б. Основные элементы правового механизма налога на землю// Форум права. – 2009. - № 2. – ст.328
23. Пейчев Костянтин. Окремі аспекти конкурентного набуття прав на земельні ділянки сільськогосподарського призначення//Юридична Україна. – 2009. - № 3. – ст.80
24. Соловійова Л. В. Про правовий режим майна підприємств //Економіка та право. – 2009. - № 1. – ст.87
25. Філюк Петро. Проблемні питання вирішення земельних спорів як наслідок реформування судово-правової системи України//Юридична Україна. – 2009. - № 3. – ст.83
26. Фелів Олексій. Оренда землі згідно з законодавчими змінами від 16 вересня 2008 р.//Юридичний журнал. – 2009. - № 2.
27. Фелів О. Столярська О. Цільове призначення землі та відповідальність за його порушення// Підприємництво, господарство і право. – 2009. - № 1. – ст.3
28. Зеліско А. Правовий статус фермерських господарств як юридичних осіб приватного права //Право України. – 2010. - № 5. – ст. 143
29. Коваленко Т. Роль правового звичаю в забезпеченні ефективності правового регулювання земельних відносин //Право України. – 2010. - № 2. – ст. 135
30. Кулинич П. Земельні ділянки сільськогосподарського призначення як об'єкти правового обігу //Право України. – 2010. - № 5. – ст. 115
31. Терлецька Л. Нагальні питання відшкодування збитків власникам земельних ділянок та землекористувачам органами державної влади//Право України. – 2010. - № 5. – ст. 193

Електронні ресурси для самостійної роботи

1. Верховна Рада України: <http://www.rada.gov.ua/>
2. Верховний Суд України: <http://www.scourt.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Міністерства Аграрної політики та продовольства України: <http://minagro.gov.ua/>
4. Державне агентство земельних ресурсів України: [http:// www.land.gov.ua/](http://www.land.gov.ua/)
5. Урядовий портал: <http://www.kmu.gov.ua/>
6. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>